

Medikohistorična rubrika

PRISPEVKI SLOVENSКИH
AVTORJEV V STROKOVNI REVII
»JUGOSLAVENSKA
GINEKOLOGIJA IN
PERINATOLOGIJA« (1961–1991)

*Elko Borko, Radovan Breznik, Borut
Gorišek, Iztok Takač*

Uvod in zgodovina časopisa

Strokovno združenje ginekologov in porodničarjev Jugoslavije (UGOJ) je bilo ustanovljeno 15. marca 1955 v Ljubljani in je bilo vključeno v mednarodno organizacijo ginekologov in porodničarjev FIGO.¹

Na 4. kongresu UGOJ-a v Skoplju leta 1960 je vodenje tega strokovnega združenja prevzel prof. dr. Franc Novak, ki je kot edini slovenski ginekolog predsedoval združenju v dveh mandatnih obdobjih (1960–1964 in 1972–1976). Na tem kongresu so se dogovorili, da ustanovijo strokovno revijo vseh jugoslovanskih ginekologov.

Pri ustanavljanju skupnega strokovnega časopisa so pomembno vlogo imeli slovenski ginekologi. Za prvega glavnega urednika so imenovali profesorja dr. Vita Lavriča, ki je užival ugled »renomiranega učenjaka, izvrstnega, briljantnega pedagoga, vsestranske rutiniranega praktika in odličnega poznavalca naše stroke« (Pavlič), in dr. Lidijo Andolšek za sourednico revije. O takratnih dogodkih je profesor dr. Franc Novak zapisal: »Lavričeva zasluga je, da se je ustanovil in obdržal časopis, za katerega je žrtvoval ogromno prostega časa.«¹ V Ljubljani je bil sedež prve uprave in uredniškega odbora, ki ga je vodil profesor dr. Franc Novak, ki je predstavil program nove skupne strokovne revije in ki ga je oblikoval z uvodnikom »Ginekologiji i opstetriciji za put«, v katerem je zapisal: »Avtorji naj v svojih prispevkih prikazujejo novejša dosežke in stališča in ne ponavljajo nebistvenih stvari, kar je za sedanost neuporabno, saj slavno preteklost in velike tradicije zdravstva ne spoštujemo s tem, da se obračamo nazaj, ampak da usmerjamo našo stroko v razvoj, z isto vztrajnostjo, kot so to delali naši predhodniki.«²

Profesor dr. Vito Lavrič je ob koncu štiriletnega mandata predlagal člana uredniškega odbora, docenta dr. Predraga Drobnjaka iz Zagreba, za novega glavnega urednika in mu predal to dolžnost in ki je bil, s presledkom med letoma 1969 do 1972, glavni urednik vse do svoje smrti leta 1984.⁴ Profesor dr. Vito Lavrič pa je ostal predsednik redakcijskega odbora in od leta 1974, po reorganizaciji časopisa, pa do svoje upokojitve, leta 1976, predsednik Sveta časopisa.

Med že omenjenim presledkom, od leta 1969 do 1972, je naloge glavnega urednika opravljal profesor dr. Vojin Šulović (Beograd) s pomočjo sourednika, profesorja dr. Mihaila Čemerikića (Beograd).

V letu 1973 je ponovno prevzel vodenje časopisa profesor dr. Predrag Drobnjak s pomočjo treh sourednikov: profesorja dr. Zdravka Pavlića (Zagreb), profe-

sorja dr. Srečka Rainerja (Ljubljana) in profesorja dr. Vojina Šulovića, katerega je kasneje zamenjal profesor dr. Mladen Bročić.

Po smrti dolgoletnega glavnega urednika, profesorja dr. Predraga Drobnjaka, je to nalogo prevzel profesor dr. Zdravko Pavlič, ki je to nalogo, podobno kot njegovi predhodniki, odlično opravljal vse do leta 1991. V pomoč sta mu bila sourednika, profesor dr. Veseljko Grizelj (Zagreb) za ginekologijo, in profesor dr. Ante Dražančić (Zagreb) za perinatologijo. Svet časopisa je vodila profesorica dr. Lidija Andolšek (Ljubljana).

V tridesetletni zgodovini časopisa je prišlo poleg kadorskih tudi do drugih sprememb.

Tako se je spreminjalo ime časopisa. Leta 1969 se je naslovu časopisa dodalo »jugoslovenska« tako, da je bila revija poznana kot »Jugoslovenska ginekologija i opstetricija«. Leta 1985 pa je na željo perinatološke sekcije prišlo do preimenovanja v »Jugoslovenska ginekologija in perinatologija«.

Prav tako pa je revija leta 1981 spremenila svojo podobo in pričela izhajati v obliki, ki je prilagojena standardom za znanstvene časopise (v formatu A4). Strokovno naravnost časopisa dokazuje zahteva, da se je od začetka leta 1988 uporabljal sodobnejši, t. i. van-kuverski način pisanja znanstvenih in strokovnih prispevkov, ki je vključeval tudi sodobnejši način citiranja literature.

Skozi tri desetletja te revije so se v njej objavljali razni članki, ki so prikazovali vsakokratno strokovno doktrino in druge spremembe ter zadeve, ki so bile pomembne za redno delo slovenskih in drugih ginekologov, ki smo tedaj živeli še v celoviti Jugoslaviji. V časopisu so tudi poročila o delovanju ginekološke sekcije Slovenskega zdravniškega društva.

Strokovni prispevki v reviji so vzpodbujali razvoj naše stroke in pomagali pri urejanju različnih stališč in pogledov na številne izzive v sodobni ginekologiji, perinatologiji in načrtovanju družine. Zato slovenska in jugoslovenska medicina v tistem času ni zaostajala za razvitim svetom. Prav nasprotno, v tem času je slovenska medicina, še pod okriljem jugoslovenskega okolja, doživela nesluten razvoj in mednarodno priznanje ter bila cenjena zaradi svojih strokovnih in raziskovalnih uspehov.

Pri tem uspehu je imela zelo veliko vlogo naša strokovna revija, ki pa je v taki obliki in poslanstvu prenehala izhajati leta 1991, sočasno z razpadom Jugoslavije.

Takrat, 30. septembra 1991, je glavni in odgovorni urednik časopisa, profesor dr. Zdravko Pavlič, v 3.-4. številki časopisa objavil v srbsko-hrvaškem in angleškem jeziku »Poročilo glavnega urednika«, v katerem je zapisal »sve dok vojska koja podmuklo, nečasno i svirepo ruši moju domovinu i ubija njene građane, a koja nosi atribut 'jugoslovenska' savjest mi ne dopušta da i nadalje uređujem časopis, koji nosi taj isti atribut.«⁸

Sočasno je takratna predsednica ginekološko-porodniške sekcije Slovenskega zdravniškega društva, profesorica dr. Meta Hren, obvestila Predsedništvo UGOJ-a, da naše strokovno društvo izstopa iz skupnega jugoslovenskega združenja. Kmalu zatem so to zahte-

vali tudi predstavniki ginekološko-akušerske sekcije Zbora liječnika Hrvatske.⁹

S temi dogodki je prenehala delovati skupna strokovna revija »Jugoslovenska ginekologija i perinatologija«.

Že od leta 1992 izhaja v Zagrebu »Gynaecologia et perinatologia«, ki je glasilo združenja za ginekologijo in perinatologijo hrvaškega zdravniškega društva z namenom, da nadaljuje poslanstvo »Jugoslovenske ginekologije in perinatologije«. Kljub dobremu imenu in sodelovanju nekaterih slovenskih zdravnikov v uredniškem svetu pa revija še ni dosegla popularnosti predhodnice.

Manj pa je poznano, da tudi združenje ginekologov in porodničarjev Srbije in Črne gore izdaja svoj časopis z naslovom »Ginekologija i perinatologija«, ki prav tako ne dosega uspešnosti skupne jugoslovanske revije.

Mnogi od naših mlajših kolegov ginekologov in zdravnikov ter drugih zdravstvenih delavcev ne poznajo strokovnega dela starejših kolegov in opravljenega poslanstva revije, ki je vedno z naklonjenostjo objavljala znanstvenoraziskovalne in strokovne prispevke slovenskih ginekologov ter drugih zdravnikov.

Objavljeni prispevki (bibliografija) v »Jugoslovenski ginekologiji i perinatologiji«, skupno 250 enot, s svojimi naslovi in vsebino prispevkov dokazujejo pomembno vlogo slovenskih zdravstvenih delavcev pri oblikovanju skupnih strokovno-doktrinarnih stališč na številnih področjih zdravstvene zaščite žensk v Sloveniji in širšem področju bivše Jugoslavije.

Zaključki

Zbrani bibliografski podatki »Jugoslovenske ginekologije i perinatologije« dokazujejo strokovni nivo časopisa in njegovo poslanstvo pri oblikovanju doktrinarnih stališč pri zdravstvenem varstvu žensk. Monotematske obravnave posameznih strokovnih problemov in prve objave pomembnih dosežkov v ginekologiji in perinatologiji dokazujejo to trditev. Tako je bila leta 1963 v posebni številki obravnavana genitalna tuberkuloza. V letu 1968 je bilo objavljeno poročilo o mikroanalizah fetalne krvi, leta 1969 pa je bilo v našem časopisu objavljeno prvo jugoslovansko poročilo o uporabnosti ultrazvočne diagnostike. Prva številka v letu 1973 je bila posvečena porodniškim problemom. Ob 70-letnici profesorja Franca Novaka je leta 1978 izšla številka, ki je obravnavala področje ginekološke onkologije. Leta 1980 je posebna številka predstavila probleme sterilizacije. Posebna številka leta 1981 je poročala o strokovnem razvoju Inštituta za načrtovanje družine. V naslednjih letih pa so izstopali prispevki o rakavih obolenjih maternice in dojke ter androloške teme. Leta 1985 se je Združenje za perinatalno medicino Jugoslavije odločilo za sodelovanje pri izdaji časopisa, ki je zato dobil novo ime »Jugoslovenska ginekologija i perinatologija«. ⁷ Posledica tega so bili objavljeni prispevki, ki so obravnavali tovrstno problematiko in druge zadeve načrtovanja družine, med katerimi so pomembni članki o izventelesni oploditvi, ki se je v tem obdobju uspešno uveljavilo v ljubljanskem in kasneje tudi mariborskem centru.

Mnenja smo, da bo marsikdo z zanimanjem pregledal naslove in čas nastanka objavljenih prispevkov slovenskih avtorjev, ki predstavljajo delo in strokovna hotenja prve povojne generacije slovenskih ginekologov, in da bo pregled bibliografije vzpodbudil vsaj posamezne zdravnike sedanje in prihajajoče generacije, da bodo vložili v razvoj naše stroke vse svoje sposobnosti. Z izbiro svojega poklica so se zavezali takemu odgovornemu in zahtevnemu delovanju v svojem zdravniškem poklicu.

Seznam vseh prispevkov slovenskih zdravstvenih delavcev, ki so bili v tridesetletnem obdobju objavljeni v »Jugoslovenski ginekologiji i perinatologiji« in so razvrščeni po letih objave, Vam bomo posredovali na Vašo zahtevo.

Viri

1. Novak F. Izveštaj o radu Uprave udruženja ginekologa-opstetričara Jugoslavije. Ginek i opstet 1964; 4: 174–82.
2. Novak F. Ginekologiji i opstetriciji za put. Ginek i opstet 1961; 1: 1.
3. Lavrič V. Izveštaj urednika. Ginek i opstet 1964; 4: 97–8.
4. Pavlič Z. Prof. dr. sci. Predrag Drobnjak. Jugoslav ginek i opstet 1984; 24: 41–2.
5. Drobnjak P. Desetogodišnjica »Jugoslovenske ginekologije i opstetricije«. Jug ginek i opstet 1970; 10: 109–12.
6. Drobnjak P. Jugoslavenska ginekologija i opstetricija od 1961. do 1980. Jugoslav ginek i opstet 1981; 21: 1–2.
7. Rainer S. Izveštaj Savjeta časopisa »Jugoslovenska ginekologija i opstetricija«. Jugoslav ginek i opstet 1984; 24: 112–4.
8. Pavlič Z. Poruka glavnog urednika. Jugoslav ginek i perinatol 1991; 31: 3.
9. Drača P. Razvojni put udruženja ginekologa i akušera Srbije i Crne gore. XIV kongres ginekologa i opstetričara Srbije i Crne gore. Ginekologija i perinatologija 2005; 38 Suppl 1: 139–42.

Nekrolog

IN MEMORIAM – ELIZABETA VRANČIČ, DR. DENTALNE MEDICINE (1928–2008)

Marjana Šalehar

V soboto, 30. marca 2008, je umrla Elizabeta Vrančič. Malo pred svojo osemdesetletnico in kratek čas pred iztekom svojega zadnjega mandata kot predsednica sekcije upokojenih zdravnikov. Nepričakovano jo je izdalo njeno široko srce.

Doktorica dentalne medicine Elizabeta Vrančič je ugleдалa luč sveta 2. aprila 1928 v Trebinju. Otroška in mladostniška leta je preživela v okolici Dubrovnika. Nato se je družina preselila na Štajersko. Po končani gimnaziji leta 1945 je delovala v številnih zobnih ambulantah: v vojni bolnišnici, v javni zobni kliniki v Mariboru, v Ljubljani v zobni ambulanti Nebotičnik, v zobni ambulanti v bolnišnici Petra Držaja. Nekatere zobne ambulante je pomagala ustanoviti, organizirala je njihovo delo in ga tudi vodila. Uspešno delo zobne asistentke je ni zadovoljevalo, zato je ob treh otrocih nadaljevala s študijem na Višji šoli za stomatologijo v Maribo-